

Aleksander Trilljärv — 100

Selle mälestusjutu autor, Rakke Keskkooli õpetaja Helmut Joonuks on meie ajalehe kauaaegne abimees. Peale selle tema, teda meie koduvabariiki ja rajooni tutvustava mitme brošüüri autorina.

Sada aastat tagasi, 19. aprillil 1871 sündis Porkuni mõisas aedniku pojana silmapaistev eesti teatritegelane Aleksander Trilljärv. Oppinud aastail 1881—1886 Rakvere alg- ja kreiskoolis, siirdus ta isa tahtel Tallinna reaalkooli kaubandust õppima. Ta lõpetas küll 1888. aastal kooli kaubandusklassi, kuid ärimeest temast siiski ei saanud.

Esimene juhulik teatriküllastus tõi A. Trilljärve ellu täieliku pöörde. Näinud saksa teatris operetti «Corneville'i kellad», pöördus ta teatri näitejuhi Grünbergi poole palvega võtta teda teatrisse tööle koorilauljana. See palve rahuldatigi, kusjuures esimesed kaks kuud tuli laulda palgata. Hiljem hakati A. Trilljärvele kui teatrikoori esimese bassi lauljale maksma viisteist rubla kuus. Kolm esimest teenistusaastat pidi noor laulja kannatama äärmist ainelist puudust, sest teatrielu kiusatused rõõvisid heldekäeliselt noormehelt tema piskust palgast tihti viimasedki kopikad.

1891. aastal lahkus A. Trilljärv isa tungival palvel teatritööst ja elas aasta tema juures Porkunis. Et pojal teatrituju peast peletada, nõudis ta, et Aleksander hakkaks kooliõpetajaks. Nii töötaski A. Trilljärv ühe õppeaasta Tamsalu lähedal Uudeküla vallakoolis ja siis 1893—1898 Karinu vallakoolis. Kuid neiski paigus ei vaibunud A. Trilljärve teatrihuvi. Tema juhtimisel korraldati näitemänguõhtuid ja peeti loenguid teatriteatrist. Sattunud tülli Karinu mõisnikuga, kes nõudis, et koolmeister peaks igal pühapäeval mõisarahvale palvetundi loobus A. Trilljärv õpetajaametist ja asus Porkuni metsaülemajuurde metsamajandust õppima. Et ta pärast üheaastast õppetööd ei leidnud kohe sobivat ametikohta, töötas ta lühikest aega Tallinnas Makarovi vabrikus ekspediitorina ja korraldas selsamal ajal «Lootuse» seltsis näitemänguõhtuid. Aastail 1901—1903 oli A. Trilljärv Peterhofi lähedal mõisavalitsejaks ja metsaülemaks, siirdus siis taas Tallinna ning pihendus nüüd lõplikult teatritöele.

Aleksander Trilljärve unistuseks oli eesti kutselise teatri loomine. See kavatsus teostus

1906. aastal. Koos Theodor Altermanniga kuulus ta «Estonia» teatri esimeste juhtivate tegelaste hulka. Teda nimetati eesti teatri ristiisaks. Kaasnäitlejad kutsusid teda hellitlevalt onu Leksiks. A. Trilljärv oli suure eruditsiooniga, jõulise hääle ja haruldaselt selge diktsiooniga näitleja. Paul Pinna, kes pidas Trilljärve oma õpetajaks ja lavaliseks isaks, kirjutas tema seitsmekümnendal sünnipäeval: «A. Trilljärve lavaanne seisnes peamiselt ta suure sisemises ürgjõus. Ta eelistas mängida karakterosi ja kangelasi. Trilljärve lavaline kuju aitas oma poolt palju kaasa karakterosade kehastamiseks.»

Inimesena oli Aleksander Trilljärv haruldaselt hea ja pehme iseloomuga. «Oma teatritegevuse ajal ta ei tundnud ühtki vaenlast. Neid tal polnudki: igaüks armastas onu Leksi, tema aga ei raatsinud kellelegi ütelda ühtki paha või laitvat sõna. Näitejuhina ta oli liiga pehme, ja kui kellelegi oli vaja midagi ütelda, siis ta pöördus minu poole: «Kuule, ütle sina — mina ei julge.» Säärane oli onu Leks,» kirjutas Paul Pinna.

Näitlejatöö kõrval tegutses

Aleksander Trilljärv ka ajakirjanikuna «Olevikus», «Postimehes», «Virmalises», «Valguses», toimetas teatrialast ajakirja «Näitelava». E. Bornhöhe järgi kirjutas ta kurbmängu «Tasuja», avaldas novelli «Keev veri», naljandite kogu «Lõbus näitelava», opereti «Emajõe lõoke», jandi «Elavad surnud», kupleelbumeid, luuletusi, jutustusi, «Estonia» teatrilõõkis ta üle neljakümne opereti teksti, nende seas niisugused väga populaarsed tükid, nagu «Lõbus talupoeg», «Kerjusüliõpilane», «Lin-nukaupleja».

1931. aastal nimetati A. Trilljärv «Estonia» teatri teeneliseks näitlejaks, 1936. aastal Eesti Näitlejate Liidu auliikmeks. Üksimal aastal kirjutas Albert Selsip A. Trilljärve kuuekümmene viienda sünnipäeva puhul: «Eesti teatri needus on veel see, et ta tegelased muutuvad enneaegu tööväimeetuiks. Seegi karikas ei ole möödunud meie sünnipäevalapsel. Ta on tervislikel põhjustel pidanud erru minema, eas, kus näiteks välismaal näitlejad alles hakkavad andma oma parimat ja küpseimat.»

Aleksander Trilljärv suri 30. septembril 1944. aastal.

H. JOONUKS